YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

5 päivänä lokakuuta 2004 *

Yhdistetyissä asioissa C-397/01–C-403/01,

joissa on kyse EY 234 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyynnöistä,

jotka Arbeitsgericht Lörrach (Saksa) on esittänyt 26.9.2001 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet yhteisöjen tuomioistuimeen 12.10.2001, saadakseen ennakkoratkaisut asioissa

Bernhard Pfeiffer (C-397/01),

Wilhelm Roith (C-398/01),

Albert Süß (C-399/01),

Michael Winter (C-400/01),

Klaus Nestvogel (C-401/01),

Roswitha Zeller (C-402/01) ja

Matthias Döbele (C-403/01)

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

vastaan

Deutsches Rotes Kreuz, Kreisverband Waldshut eV,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, C. W. A. Timmermans, C. Gulmann, J.-P. Puissochet ja J. N. Cunha Rodrigues sekä tuomarit R. Schintgen (esittelevä tuomari), F. Macken, N. Colneric, S. von Bahr ja K. Lenaerts,

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Pfeiffer, Roith, Süß, Winter, Nestvogel, Zeller ja Döbele, edustajanaan Rechtsanwalt B. Spengler,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään J. Sack ja H. Kreppel,

kuultuaan julkisasiamiehen 6.5.2003 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

ottaen huomioon 13.1.2004 annetun määräyksen käsittelyn uudelleen aloittamisesta,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 9.3.2004 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Pfeiffer, Roith, Nestvogel, Zeller ja Döbele, edustajanaan B. Spengler,

— Süß ja Winter, edustajanaan Gewerkschaftssekretär K. Lörcher,

— Saksan hallitus, asiamiehenään W.-D. Plessing,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään R. Abraham, G. de Bergues ja C. Bergeot-Nunes,

— Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, avustajanaan avvocato dello Stato A. Cingolo,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään C. Jackson, avustajanaan barrister A. Dashwood,

— komissio, asiamiehinään J. Sack ja H. Kreppel,

kuultuaan julkisasiamiehen 27.4.2004 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä 12 päivänä kesäkuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/391/ETY (EYVL L 183, s. 1) 2 artiklan ja tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista 23 päivänä marraskuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/104/EY (EYVL L 307, s. 18) 1 artiklan 3 kohdan, 6 artiklan ja 18 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohdan tulkintaa.

2 Nämä pyynnöt on esitetty asioissa, joissa toisena osapuolena ovat Pfeiffer, Roith, Süß, Winter, Nestvogel, Zeller ja Döbele, jotka toimivat tai ovat toimineet ensihoitajina, ja toisena osapuolena Deutsches Rotes Kreuz, Kreisverband Waldshut eV -niminen järjestö (Saksan Punaisen Ristin Waldshutin osasto; jäljempänä Deutsches Rotes Kreuz), jonka palveluksessa pääasioiden kantajat ovat tai ovat olleet, ja jotka koskevat Saksan lainsäädäntöä, jossa säädetään yli 48-tuntisesta viikoittaisesta työajasta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Direktiivit 89/391 ja 93/104 annettiin EY:n perustamissopimuksen 118 a artiklan nojalla (EY:n perustamissopimuksen 117–120 artikla on korvattu EY 136–EY 143 artiklalla).

4 Direktiivi 89/391 on puitedirektiivi, jossa säädetään työntekijöiden turvallisuuteen ja terveyteen liittyvistä yleisistä periaatteista. Kyseisiä periaatteita on sittemmin kehitelty edelleen useilla erityisdirektiiveillä, muun muassa direktiivillä 93/104.

5 Direktiivin 89/391 2 artiklassa määritellään kyseisen direktiivin soveltamisala seuraavasti:

"1. Tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin sekä julkisiin että yksityisiin toiminnan aloihin (kuten teollisuuteen, maatalouteen, kauppaan, hallintoon, palveluihin, koulutukseen, kulttuuriin, vapaa-ajan toimintaan).

2. Tätä direktiiviä ei sovelleta sellaisiin erityisiin julkisiin tehtäviin kuten asevoimiin tai poliisivoimiin tai tiettyihin väestönsuojelun erityistoimiin, joiden ominaispiirteet ovat väistämättä ristiriidassa tämän direktiivin kanssa.

Näissä tapauksissa työntekijöiden turvallisuus ja terveys on varmistettava mahdollisimman hyvin tämän direktiivin tarkoituksen mukaisesti."

6 Direktiivin 93/104 1 artiklan otsikkona on "Tarkoitus ja soveltamisala" ja siinä säädetään seuraavaa:

"1. Tässä direktiivissä vahvistetaan turvallisuutta ja terveyttä koskevat vähimmäisvaatimukset työajan järjestämistä varten.

2. Tämä direktiivi koskee:

a) vuorokautisia ja viikoittaisia vähimmäislepoaikoja ja vuosilomaa sekä taukoja ja viikoittaista enimmäistyöaikaa

ja

b) tiettyjä yötyötä, vuorotyötä ja työaikajärjestelyjä koskevia seikkoja.

3. Tätä direktiiviä sovelletaan kaikkeen direktiivin 89/391/ETY 2 artiklassa tarkoitettuun sekä julkiseen että yksityiseen toimintaan, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän direktiivin 17 artiklan säännösten soveltamista, lukuun

ottamatta lento-, rautatie-, maantie-, meri-, joki- ja järviliikennettä, merikalastusta, muuta merellä tehtävää työtä ja lääkärien harjoittelua.

4. Direktiivin 89/391/ETY säännöksiä sovelletaan täysimääräisesti 2 kohdassa tarkoitettuihin asioihin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän direktiivin tiukempien ja/tai yksityiskohtaisempien säännösten soveltamista."

7 Direktiivin 93/104 2 artiklan otsikkona on "Määritelmät" ja siinä säädetään seuraavaa:

"Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

1. 'työajalla' ajanjaksoa, jonka aikana työntekijä tekee työtä, on työnantajan käytettävissä ja suorittaa toimintaa tai tehtäviään kansallisen lainsäädännön ja/tai käytännön mukaisesti;

2. 'lepoajalla' ajanjaksoa, joka ei ole työaikaa;

— —."

8 Kyseisen direktiivin II jaksossa säädetään toimenpiteistä, jotka jäsenvaltioiden on toteutettava sen varmistamiseksi, että jokainen työntekijä saa päivittäiset ja viikoittaiset vähimmäislepoajat, ja siinä säädetään myös viikoittaisesta enimmäistyöajasta.

9 Viikoittaisen enimmäistyöajan osalta direktiivin 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelemiseksi:

— —

2) keskimääräinen työaika jokaisena seitsemän päivän jaksona, ylityö mukaan lukien, on enintään neljäkymmentäkahdeksan tuntia."

10 Direktiivin 93/104 15 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Tämä direktiivi ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen soveltaa tai ottaa käyttöön lakeja, asetuksia tai hallinnollisia määräyksiä, jotka ovat työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelemisen kannalta suotuisampia, eikä oikeuteen edistää tai sallia sellaisten työehtosopimusten tai työmarkkinaosapuolten välisten sopimusten soveltamista, jotka ovat työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelemisen kannalta suotuisampia."

11 Mainitun direktiivin 16 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltiot voivat määrätä:

— —

2) edellä 6 artiklan (viikoittainen enimmäistyöaika) soveltamiseksi vertailujakson, joka on enintään neljä kuukautta.

— —"

12 Samassa direktiivissä säädetään useista tietyin edellytyksin sovellettavista poikkeuksista näihin perussääntöihin, jotta tiettyjen toimintojen erityispiirteet voitaisiin ottaa huomioon. Tältä osin sen 17 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelemisessa noudatettavat yleiset periaatteet huomioon ottaen jäsenvaltiot voivat poiketa 3, 4, 5, 6, 8 tai 16 artiklan säännöksistä, kun kyseessä olevan toiminnan erityispiirteiden vuoksi työajan pituutta ei mitata ja/tai määritellä ennalta tai työntekijät voivat itse päättää siitä ja erityisesti kun on kyse:

a) johtavassa asemassa olevista tai muista henkilöistä, joilla on itsenäinen päätöksentekovalta

b) työskentelystä perheessä

c) työntekijöistä, jotka suorittavat uskonnollisia toimituksia kirkoissa ja uskonnollisissa yhteisöissä.

2. Poikkeukset voidaan määritellä lailla, asetuksilla tai hallinnollisilla määräyksillä tai työehtosopimuksilla tai työmarkkinaosapuolten välisillä sopimuksilla edellyttäen, että kyseisille työntekijöille annetaan vastaavanlaiset korvaavat lepoajat tai että poikkeustapauksissa, joissa ei objektiivisista syistä ole mahdollista myöntää tällaisia vastaavanlaisia korvaavia lepoaikoja, kyseiset työntekijät saavat asianmukaisen suojelun:

2.1. edellä olevasta 3, 4, 5, 8 ja 16 artiklasta:

— —

c) kun kyse on toiminnasta, jossa tarvitaan jatkuvaa palvelua tai tuotantoa, erityisesti:

i) palvelut, jotka liittyvät sairaaloiden tai vastaavien laitosten, asuntoloiden ja vankiloiden järjestämään vastaanottoon, hoitoon ja/tai huolenpitoon;

— —

iii) lehdistö-, radio-, televisio-, elokuvatuotanto-, posti- ja televiestintäpalvelut, sairaankuljetus-, palosuojelu- ja väestönsuojelupalvelut;

— — .

3. Edellä olevasta 3, 4, 5, 8 ja 16 artiklasta voidaan poiketa työehtosopimuksilla tai työmarkkinaosapuolten välisillä kansallisilla tai alueellisilla sopimuksilla tai alemman tasoisilla työehtosopimuksilla tai työmarkkinaosapuolten välisillä sopimuksilla näiden osapuolten asettamien sääntöjen mukaisesti.

— —

Ensimmäisessä ja toisessa alakohdassa säädetyt poikkeukset ovat sallittuja [ainoastaan] edellyttäen, että kyseisille työntekijöille annetaan vastaavanlaiset korvaavat lepoajat tai, poikkeustapauksissa, milloin ei ole objektiivisista syistä mahdollista antaa tällaisia korvaavia lepoaikoja, kyseiset työntekijät saavat asianmukaisen suojelun.

— —

4. Tämän artiklan 2 kohdan 2.1 ja 2.2 alakohdassa ja 3 kohdassa säädetty mahdollisuus poiketa 16 artiklan 2 kohdan määräyksistä ei saa johtaa yli kuuden kuukauden vertailujakson syntymiseen.

Työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelua koskevia yleisiä periaatteita noudattaen jäsenvaltioilla on kuitenkin mahdollisuus sallia objektiivisista tai teknisistä syistä tai työn järjestämistä koskevista syistä työehtosopimukset taikka työmarkkinaosapuolten välillä tehdyt sopimukset, joissa asetetaan vertailujaksoja, jotka eivät missään tapauksessa saa olla yli 12 kuukautta.

— — "

13 Direktiivin 93/104 18 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. a) Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 23 päivänä marraskuuta 1996 tai varmistettava viimeistään kyseisenä päivänä, että työmarkkinaosapuolet tekevät sopimuksen tarvittavista säännöksistä, ja jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta ne voivat kaikkina aikoina taata tässä direktiivissä edellytetyt tulokset.

b) i) Jäsenvaltiolla on mahdollisuus olla soveltamatta 6 artiklaa ottaen kuitenkin huomioon työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelua koskevat yleiset periaatteet ja edellyttäen, että se toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla varmistetaan, että

— yksikään työnantaja ei vaadi työntekijää työskentelemään yli 48 tuntia seitsemän päivän aikana, laskettuna 16 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun vertailujakson keskiarvona, ellei hän ole ensin saanut työntekijän suostumusta tällaiseen työskentelyyn

— työntekijälle ei aiheudu työnantajan taholta mitään haittaa sen vuoksi, että hän ei ole halukas suostumaan tällaiseen työskentelyyn

— työnantaja pitää ajan tasalla olevia tiedostoja kaikista tällaista työtä tekevistä työntekijöistä

— nämä tiedostot ovat toimivaltaisten viranomaisten käytettävissä, ja ne voivat työntekijöiden turvallisuuteen ja/tai terveyteen liittyvistä syistä kieltää tai rajoittaa mahdollisuuden ylittää viikoittainen enimmäistyöaika

— työnantaja antaa toimivaltaisille viranomaisille näiden pyynnöstä tiedot tapauksista, joissa työntekijät ovat suostuneet työskentelemään yli 48 tuntia seitsemän päivän jakson aikana laskettuna 16 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun vertailujakson keskiarvona.

— —"

Kansallinen lainsäädäntö

14 Saksan työlainsäädännössä tehdään ero aktiivipäivystyksen (Arbeitsbereitschaft), muun työpaikkapäivystyksen (Bereitschaftsdienst) ja varallaolopäivystyksen (Rufbereitschaft) välillä.

15 Näitä kolmea käsitettä ei ole määritelty kansallisessa lainsäädännössä mutta niiden ominaispiirteet ilmenevät oikeuskäytännöstä.

16 Aktiivipäivystyksellä (Arbeitsbereitschaft) tarkoitetaan tilannetta, jossa työntekijän on oltava työnantajan käytettävissä työpaikalla ja jossa työntekijän on lisäksi oltava jatkuvassa valmiustilassa voidakseen tarvittaessa välittömästi ryhtyä suorittamaan toimenpiteitä.

17 Muun työpaikkapäivystyksen (Bereitschaftsdienst) aikana työntekijän on oltava työnantajan määrittämässä paikassa, joko tämän toimipaikan sisä- tai ulkopuolella, ja oltava valmis ryhtymään työhön työnantajansa pyynnöstä, mutta hänellä on lupa levätä tai käyttää aikansa haluamallaan tavalla niin kauan kuin häneltä ei edellytetä ammatillisia palveluja.

18 Varallaolopäivystykselle (Rufbereitschaft) on ominaista, että työntekijällä ei ole velvollisuutta odottaa työnantajan osoittamassa paikassa, vaan riittää, että hän on minä tahansa hetkenä tavoitettavissa voidakseen tulla töihin lyhyellä varoitusajalla.

19 Saksan oikeudessa ainoastaan aktiivipäivystystä (Arbeitsbereitschaft) pidetään yleensä kokonaisuudessaan työaikana. Sitä vastoin sekä muuta työpaikkapäivystystä (Bereitschaftsdienst) että varallaolopäivystystä (Rufbereitschaft) pidetään lepoaikana lukuun ottamatta sitä osaa päivystyksestä, jonka aikana työntekijä on todellisuudessa tehnyt työtä.

20 Saksassa työajan pituutta ja lepoaikoja koskevat säännökset on otettu 6.6.1994 annettuun työaikalakiin (Arbeitszeitgesetz, BGBl. 1994, I, s. 1170; jäljempänä työaikalaki), joka on annettu direktiivin 93/104/EY saattamiseksi osaksi kansallista oikeusjärjestystä.

21 Työaikalain 2 §:n 1 momentin mukaan työajalla tarkoitetaan työn alkamisen ja päättymisen välistä aikaa, johon ei lueta taukoja.

22 Työaikalain 3 § kuuluu seuraavasti:

"Päivittäinen työaika ei saa ylittää kahdeksaa tuntia. Sitä voidaan pidentää enintään kymmeneen tuntiin, mikäli työajan keskimääräinen kesto kuuden kalenterikuukauden tai 24 viikon aikana ei ylitä kahdeksaa tuntia työpäivässä."

23 Työaikalain 7 § kuuluu seuraavasti:

"1) Työehtosopimuksessa tai työehtosopimuksen perusteella tehdyssä yrityskohtaisessa sopimuksessa voidaan määrätä, että

1. poiketen 3 §:stä

a) päivittäistä työaikaa pidennetään ilman tasoitustakin yli 10 tunnin pituiseksi, kun työaikaan sisältyy säännöllisesti huomattavia aktiivipäivystysjaksoja (Arbeitsbereitschaft)

b) työaika tasataan toisena ajankohtana

c) päivittäistä työaikaa pidennetään 10 tuntiin ilman tasoitusta enintään 60 päivänä vuodessa.

— —"

24 Työaikalain 25 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Jos tämän lain voimaantullessa työehtosopimus, joka on voimassa tai jonka vaikutukset jatkuvat lain voimaantulon jälkeen, sisältää 7 §:n 1 tai 2 momentin — — mukaisia poikkeusmääräyksiä, jotka ylittävät mainituissa säännöksissä määritetyt enimmäisajat, näitä määräyksiä voidaan soveltaa. Työehtosopimuksiin perustuvat yrityskohtaiset sopimukset rinnastetaan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettuihin työehtosopimuksiin — — ."

25 Tarifvertrag über die Arbeitsbedingungen für Angestellte, Arbeiter und Auszubildende des Deutschen Roten Kreuzesissa (Saksan Punaisen Ristin palveluksessa työskentelevien toimihenkilöiden, työtekijöiden ja harjoittelijoiden työehtoihin sovellettava työehtosopimus; jäljempänä DRK-TV) määrätään muun muassa seuraavaa:

"14 § Säännöllinen työaika

1) Säännöllinen työaika käsittää keskimäärin 39 tuntia viikossa (38,5 tuntia viikossa 1.4.1990 lähtien) taukoja lukuun ottamatta. Pääsääntöisesti keskimääräinen viikoittainen työaika lasketaan 26 viikon jaksosta.

Vuorotyötä tai osa-aikatyötä tekevien työntekijöiden osalta voidaan sopia pidemmästä jaksosta.

2) Säännöllistä työaikaa voidaan pidentää — —

a) 10 tuntiin asti päivässä (keskimäärin 49 tuntia viikossa), jos työaikaan sisältyy säännönmukaisesti keskimäärin vähintään kaksi tuntia päivässä aktiivipäivystystä ('Arbeitsbereitschaft')

b) 11 tuntiin asti päivässä (keskimäärin 54 tuntia viikossa), jos työaikaan sisältyy säännönmukaisesti keskimäärin vähintään kolme tuntia päivässä aktiivipäivystystä ('Arbeitsbereitschaft')

c) 12 tuntiin asti päivässä (keskimäärin 60 tuntia viikossa), jos työntekijän on ainoastaan oltava paikalla työpaikalla suorittaakseen työtä tarpeen vaatiessa.

— —

5) Työntekijän on työnantajan ohjeiden mukaisesti oltava säännöllisen työajan ulkopuolella tietyssä työnantajan määrittämässä paikassa, josta hänet voidaan tarvittaessa kutsua työhön (työpaikkapäivystys, 'Bereitschaftsdienst'). Työnantaja voi edellyttää tällaista työpaikkapäivystystä vain siinä tapauksessa, että odotettavissa on tietty työmäärä, mutta kokemuksen mukaan useimmiten työskentelyä ei tarvita.

— —"

26 DRK-TV:n 14 §:n 2 momenttiin liittyy seuraava maininta:

"Liitteen 2 soveltamisalalla ensihoitajien ja sairaankuljettajien on otettava huomioon [DRK-TV:n] 14 §:n 2 momenttia koskeva huomautus."

27 Kyseisessä liitteessä 2 on erityisiä ensihoitajiin ja sairaankuljettajiin sovellettavia työehto-oikeudellisia määräyksiä. Kyseessä olevassa huomautuksessa todetaan, että DRK-TV:n 14 §:n 2 momentin b alakohdassa säädettyä 54 tunnin viikoittaista enimmäistyöaikaa alennetaan asteittain. Tämän johdosta on päätetty, että 1.1.1993 lähtien enimmäistyöaikaa alennetaan 54 tunnista 49 tuntiin.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

28 Nyt esillä olevat ennakkoratkaisukysymykset perustuvat seitsemään riita-asiaan.

29 Yhteisöjen tuomioistuimen käytettävissä olevista asiakirjoista ilmenee, että Deutsches Rotes Kreuz vastaa maitse annettavista ensiapupalveluista osassa Waldshutin Landkreisia. Se huolehtii ensiapuasemista Waldshutissa (Saksa), Dettighoffenissa (Saksa) ja Bettmaringenissa (Saksa), jotka toimivat ympäri vuorokauden, sekä Lauchringenissä (Saksa), joka toimii 12 tuntia vuorokaudessa. Maitse annettavaan ensiaputoimintaan käytetään ambulansseja ja lääkäriambulansseja. Ambulanssin mukana on kaksi sairaanhoitajan koulutuksen saanutta ensihoitajaa kun taas lääkäriambulanssin mukana on ensihoitaja ja ambulanssilääkäri. Hätätilanteessa kyseiset ajoneuvot tulevat paikan päälle antaakseen lääkinnällistä apua potilaille. Tämän jälkeen potilaat kuljetetaan yleensä sairaalaan.

30 Pfeiffer ja Nestvogel ovat aiemmin olleet Deutsches Rotes Kreuzin palveluksessa ensihoitajina ja muut pääasian kantajat olivat edelleen kyseisen järjestön palveluksessa nostaessaan kanteen ennakkoratkaisua pyytäneessä kansallisessa tuomioistuimessa.

31 Pääasian asianosaiset ovat eri mieltä lähinnä siitä, onko viikoittaista enimmäistyöaikaa laskettaessa otettava huomioon aktiivipäivystysjaksot (Arbeitsbereitschaft), joita kyseisten työntekijöiden on ollut tai on edelleen suoritettava työskennellessään Deutsches Rotes Kreuzin palveluksessa.

32 Pfeifferin ja Nestvogelin Arbeitsgericht Lörrachissa nostamassa kanteessa vaaditaan korvausta 48 viikoittaisen työtunnin ylittäneistä ylityötunneista. Kyseiset henkilöt väittävät, että heidän on sääntöjenvastaisesti edellytetty työskentelevän keskimäärin yli 48 tuntia viikossa kesäkuun 2000 ja maaliskuun 2001 välisenä aikana. Tämän johdosta he vaativat, että kyseinen tuomioistuin velvoittaa Deutsches Rotes Kreuzin maksamaan heistä ensimmäiselle bruttomääräisesti 4 335,45 Saksan markkaa (DEM) (156,85 ylityötuntia, hinnaltaan 29,91 DEM brutto) ja toiselle 1 841,88 DEM (66,35 ylityötuntia, hinnaltaan 27,76 DEM brutto), mainitut määrät viivästyskorolla korotettuna.

33 Pääasian muiden kantajien kyseisessä tuomioistuimessa nostamissa kanteissa on kyse sen viikoittaisen enimmäistyöajan määrittämisestä, joka heidän on Deutsches Rotes Kreuzin palveluksessa suoritettava.

34 Pääasian asianosaisten eri työsopimuksissa on sovittu sovellettavaksi DRK-TV:tä.

35 Arbeitsgericht Lörrach toteaa, että kyseisten työehtosopimusnormien perusteella keskimääräinen viikoittainen työaika Deutsches Rotes Kreuzin ensiapupalvelussa oli 49 tuntia. Ottaen huomioon henkilöstöllä oleva velvollisuus suorittaa aktiivipäivystystä (Arbeitsbereitschaft) vähintään kolme tuntia päivässä säännöllistä työaikaa oli pidennetty DRK-TV:n 14 §:n 2 momentin b alakohdan nojalla.

36 Pääasian kantajat katsovat, että Deutches Rotes Kreuzin toteuttamat toimet viikoittaisen työajan määräämiseksi 49 tuntiin ovat lainvastaisia. He perustavat väitteensä direktiiviin 93/104 ja yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-303/98, Simap,

3.10.2000 antamaan tuomioon (Kok. 2000, s. I-7963). Kantajien mukaan DRK-TV:n 14 §:n 2 momentin b kohdalla rikotaan yhteisön oikeutta sikäli kuin siinä säädetään yli 48 tunnin viikoittaisesta työajasta. Lisäksi kyseisiä työehtonormeja ei voida perustella työaikalain 7 §:n 1 momentin 1 alakohdan a alakohdassa säädetyllä poikkeussäännöksellä. Pääasian kantajat väittävät, että kyseisellä lailla ei tältä osin panna asianmukaisesti täytäntöön direktiivin 93/104 säännöksiä. Näin ollen he katsovat, että työaikalaissa olevaa poikkeusta on tulkittava yhteisön lainsäädännön mukaisesti ja että täten sitä ei voida lainkaan soveltaa.

37 Deutches Rotes Kreutz sitä vastoin vaatii kanteen hylkäämistä. Se väittää erityisesti, että sen työajan pidentämistä koskevat säännökset ovat kansallisen lainsäädännön ja työehtosopimusten mukaisia.

38 Arbeitsgericht Lörrach, jonka ratkaistavaksi asia on saatettu, pohtii ensinnäkin sitä, kuuluuko pääasian kantajien toiminta direktiivin 93/104 soveltamisalaan.

39 Yhtäältä direktiivin 93/104 1 artiklan 3 kohdassa, jossa viitataan direktiivin soveltamisalan osalta direktiivin 89/391 2 artiklaan, jätetään soveltamisalan ulkopuolelle useita toimintoja, koska tiettyihin erityisiin toimialoihin erottamattomasti kuuluvat ominaispiirteet ovat väistämättä ristiriidassa direktiivin kanssa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan kyseinen poikkeus koskee kuitenkin ainoastaan niitä kyseisistä toiminnoista, joilla pyritään turvallisuuden ja yleisen järjestyksen ylläpitoon, jotka ovat yleisen hyvinvoinnin kannalta välttämättömiä ja jotka luonteensa vuoksi eivät salli ajankäytön suunnittelua. Kyseinen tuomioistuin mainitsee esimerkkinä suuronnettomuudet. Sitä vastoin ensiapupalveluja ei ole sen mukaan jätettävä mainittujen kahden direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, vaikka ensihoitajien onkin oltava valmiita toimimaan ympäri vuorokauden, koska ajankäytön suunnittelu voidaan toteuttaa kunkin ensihoitajan tehtävien ja työajan osalta.

40 Toisaalta kyseisen tuomioistuimen mukaan on selvitettävä se, onko työskentelyä maitse annettavassa ensiapupalvelussa pidettävä toimintana, joka kuuluu direktiivin 93/103 1 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun "maantieliikenteen" piiriin. Mikäli kyseisen käsitteen on ymmärrettävä kattavan kaiken toiminnan, joka toteutetaan julkisilla teillä liikkuvassa ajoneuvossa, ambulansseilla ja lääkäriambulansseilla toteutetun ensiaputoiminnan on katsottava kuuluvan mainitun käsitteen piiriin, koska merkittävän osan kyseistä toimintaa muodostaa siirtyminen paikkaan, jossa ensiapua tarvitaan, ja potilaiden kuljettaminen sairaalaan. Ensiaputoimintaa harjoitetaan kuitenkin yleensä maantieteellisesti varsin rajallisella alueella; yleensä tietyn Landkreisin alueella ja näin etäisyydet eivät ole pitkiä ja toimintaan käytetyt ajat ovat lyhyitä. Näin ollen työskentely maitse annettavassa ensiapupalvelussa eroaa maantiekuljetukselle tyypillisestä toiminnasta. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tältä osin asiaan kuitenkin liittyvän epäilyksiä asiassa C-76/97, Tögel, 24.9.1998 annetun tuomion (Kok. 1998, s. I-5357, 40 kohta) vuoksi.

41 Mainittu tuomioistuin pohtii tämän jälkeen sitä, edellyttääkö direktiivin 93/104 18 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohdassa säädetyn 48 tunnin keskimääräisen viikoittaisen enimmäistyöajan soveltamatta jättäminen kyseisen työntekijän nimenomaista ja selvää hyväksyntää, vai riittääkö, että hän hyväksyy työehtosopimuksen soveltamisen kokonaisuudessaan, kun kyseisessä sopimuksessa määrätään muun muassa mahdollisuudesta ylittää 48 tunnin enimmäisaika.

42 Arbeitsgericht Lörrach pohtii lopuksi sitä, onko direktiivin 93/104 6 artikla ehdoton ja riittävän täsmällinen, jotta yksityiset oikeussubjektit voivat vedota siihen kansallisissa tuomioistuimissa, mikäli jäsenvaltio ei ole saattanut direktiiviä asianmukaisesti osaksi kansallista oikeusjärjestystään. DRK-TV:n 14 §:n 2 momentin b kohdassa olevat määräykset, joita sovelletaan pääasian asianosaisten työsopimuksiin, ovat Saksan oikeuden mukaan osa mahdollisuuksia, jotka lainsäätäjä on hyväksynyt työaikalain 7 §:n 1 momentin 1 kohdan a alakohdassa, ja tällä viimeksi mainitulla säännöksellä sallitaan työnantajan päättävän pidentää päivittäistä työaikaa vastikkeetta siten, että työaikalain 3 §:stä ja direktiivistä 93/104 seuraava viikoittaisen työajan keskimääräisen keston rajoittaminen 48 tuntiin ei toteudu.

43 Arbeitsgericht Lörrach katsoi, että asian ratkaiseminen riippui yhteisön oikeuden tulkinnasta, ja päätti lykätä asian käsittelyä sekä esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset, jotka ovat samat asioissa C-397/01–C-403/01:

"1) a) Onko — — direktiivin 93/104/EY 1 artiklan 3 kohdassa oleva viittaus — — direktiivin 89/391/ETY 2 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan [näitä] direktiivejä ei sovelleta tiettyihin väestönsuojelun erityistoimiin, joiden ominaispiirteet ovat väistämättä ristiriidassa tämän direktiivin kanssa, ymmärrettävä siten, että kantajina olevien ensihoitajien toiminta kuuluu näihin poissuljettuihin toimiin?

b) Onko direktiivin 93/104/EY 1 artiklan 3 kohdassa oleva käsite maantieliikenne ymmärrettävä siten, että ainoastaan sellaiset kuljetukset jäävät direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, joissa kuljetuksen luonteen johdosta ajetaan pitkiä matkoja eikä työaikoja näin ollen voida vahvistaa etukäteen mahdollisten esteiden ennalta-arvaamattomuuden takia, vai onko tässä säännöksessä tarkoitetun maantieliikenteen ymmärrettävä tarkoittavan myös maitse annettavia ensiapupalveluja, jotka koostuvat ambulanssin kuljettamisesta ja potilaasta huolehtimisesta matkan aikana?

2) Kun otetaan huomioon yhteisöjen tuomioistuimen — — asiassa — — Simap antama tuomio (73 ja 74 kohta), onko 18 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohtaa tulkittava siten, että työntekijän henkilökohtainen suostumus viikoittaisen työajan pidentämiseen yli 48 tunniksi on oltava annettu nimenomaisesti, vai voiko se tapahtua myös siten, että työntekijä sopii työsopimuksessa työnantajansa kanssa, että työehdot määräytyvät sellaisen työehtosopimuksen mukaan, jossa puolestaan sallitaan viikoittaisen työajan pidentäminen siten, että se on yli 48 tuntia?

3) Onko — — direktiivin 93/104/EY 6 artikla sisällöltään ehdoton ja riittävän täsmällinen, jotta yksityiset oikeussubjektit voivat vedota siihen kansallisissa tuomioistuimissa, mikäli valtio ei ole saattanut direktiiviä asianmukaisesti osaksi kansallista oikeusjärjestystä?"

44 Yhteisöjen tuomioistuimen presidentin 7.11.2001 antamalla määräyksellä asiat C-397/01–C-403/01 yhdistettiin kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomiota varten.

45 Yhteisöjen tuomioistuin keskeytti menettelyn mainituissa asioissa 14.1.2003 antamallaan päätöksellä siihen saakka, kunnes suullinen käsittely asiassa C-151/02, Jaeger, tuomio 9.9.2003 (Kok. 2003, s. I-8389) pidettiin, eli 25.2.2003.

46 Yhteisöjen tuomioistuimen 13.1.2004 antamalla määräyksellä suullinen käsittely yhdistetyissä asioissa C-397/01–C-403/01 aloitettiin uudelleen.

Ennakkoratkaisukysymykset

Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen a kohta

47 Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksensä a kohdalla kansallinen tuomioistuin tiedustelee pääpiirteissään sitä, onko direktiivin 89/391 2 artiklaa ja direktiivin 93/104 1 artiklan 3 kohtaa tulkittava siten, että ensihoitajien toiminta, jota harjoitetaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen ensiaputoiminnan puitteissa, kuuluu mainittujen direktiivien soveltamisalaan.

48 Tähän vastaamiseksi on aluksi muistutettava, että direktiivin 93/104 1 artiklan 3 kohdassa määritetään kyseisen direktiivin soveltamisala viittaamalla nimenomaisesti direktiivin 89/391 2 artiklaan. Näin ollen ennen sen määrittämistä, kuuluuko Deutches Rotes Kreuzin järjestämän ensiapupalvelun puitteissa toimivien, ambulansseilla tai lääkäriambulansseilla liikkuvien ensihoitajien toiminta direktiivin 93/104 soveltamisalaan, on ensin selvitettävä, kuuluuko mainittu toiminta direktiivin 89/391 soveltamisalaan (ks. em. asia Simap, tuomion 30 ja 31 kohta).

49 Direktiivin 89/391 2 artiklan 1 kohdan mukaan sitä sovelletaan "kaikkiin sekä julkisiin että yksityisiin toiminnan aloihin", joihin kuuluvat yleisesti ottaen myös palvelutoiminnat.

50 Kuten saman artiklan 2 kohdan ensimmäisestä alakohdasta kuitenkin ilmenee, kyseistä direktiiviä ei sovelleta sellaisiin erityisiin tehtäviin kuten väestönsuojeluun, joiden ominaispiirteet ovat väistämättä ristiriidassa mainitun direktiivin kanssa.

51 On kuitenkin todettava, että ambulansseilla tai lääkäriambulansseilla liikkuvien ensihoitajien toiminta loukkaantuneille tai sairaille annettavan sellaisen ensiaputoiminnan yhteydessä, jota hoitaa Deutches Rotes Kreuzin tapainen järjestö, ei ole sen luonteista toimintaa, että se kuuluisi edellisessä kohdassa mainitun poikkeuksen piiriin.

52 Sekä direktiivin 89/391 tarkoituksesta eli työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämisestä työssä että sen 2 artiklan 1 kohdan sanamuodosta ilmenee, että sen soveltamisala on käsitettävä laajaksi. Tästä seuraa, että sen soveltamisalaa koskevia poikkeuksia, joista säädetään mainitun artiklan 2 kohdan

ensimmäisessä alakohdassa, on tulkittava suppeasti (ks. em. asia Simap, tuomion 34 ja 35 kohta ja asia C-241/99, CIG, määräys 3.7.2001, Kok. 2001, s. I-5139, 29 kohta).

53 Lisäksi direktiivin 89/391 2 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa ei suljeta mainitun direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle väestönsuojelupalveluita itsessään vaan ainoastaan "tietyt väestönsuojelun erityistoimet", joiden ominaispiirteet ovat väistämättä ristiriidassa direktiivin sääntöjen kanssa.

54 Tätä poikkeusta direktiivin 89/391 soveltamisalaan, joka on määritelty laajasti, on näin ollen tulkittava siten, että poikkeuksen ulottuvuus rajoitetaan siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä niiden etujen suojaamiseksi, joiden suojeluun se jäsenvaltiot oikeuttaa.

55 Direktiivin 89/391 2 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa oleva poikkeus direktiivin soveltamisalaan on sisällytetty direktiiviin ainoastaan, jotta voidaan taata kansanterveyden ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömien palvelujen moitteeton toiminta poikkeuksellisen vakavissa ja laajamittaisissa olosuhteissa — kuten suuronnettomuuksissa — joille on ominaista se, ettei pelastus- ja ensiapuhenkilöstön ajankäyttöä niiden yhteydessä voida suunnitella.

56 Kyseisessä säännöksessä tarkoitettu väestönsuojelutoiminta näin rajatussa suppeassa merkityksessä eroaa kuitenkin selvästi pääasiassa kyseessä olevasta loukkaantuneille tai sairaille annettavasta ensiavusta.

57 Vaikka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tarkoittaman toiminnan kaltaisessa palvelussa voidaan joutua vastakkain sellaisten tapahtumien kanssa, jotka luonteensa vuoksi eivät ole ennakoitavissa, toimet, joita hoidetaan normaaliolosuhteissa ja jotka lisäksi vastaavat tehtävää, joka kyseiselle palvelulle on nimenomaisesti uskottu, ovat suunniteltavissa etukäteen, mukaan luettuna henkilöstön työajat.

58 Tähän toimintaan ei näin liity mitään sellaista erityislaatuisuutta, joka olisi väistämättä ristiriidassa työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelua koskevien yhteisön sääntöjen soveltamisen kanssa, ja siten kyseinen toiminta ei kuulu direktiivin 89/391 2 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa olevan poikkeuksen piiriin, ja kyseistä direktiiviä sovelletaan tämän vuoksi mainitun tapaiseen toimintaan.

59 Direktiivin 93/104 osalta jo sen 1 artiklan 3 kohdan sanamuodosta ilmenee, että sitä sovelletaan kaikkeen direktiivin 89/391 2 artiklassa tarkoitettuun sekä julkiseen että yksityiseen toimintaan lukuun ottamatta eräitä tyhjentävästi lueteltuja erityistoimintoja.

60 Mikään näistä erityistoiminnoista ei kuitenkaan ole merkityksellinen pääasioissa kyseessä olevan palvelun kaltaisen palvelun osalta. On ilmeisen selvää, että ensihoitajien — jotka toimiessaan ensiaputehtävissä huolehtivat potilaista ambulanssissa tai lääkäriambulanssissa — toimintaa ei voida verrata lääkärien harjoitteluun, johon direktiiviä 93/104 ei sen 1 artiklan 3 kohdan mukaisesti sovelleta.

61 Tämän johdosta ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tarkoittaman toiminnan kaltainen toiminta kuuluu myös direktiivin 93/104 soveltamisalaan.

62 Kuten komissio on perustellusti korostanut, tällainen johtopäätös saa tukea myös siitä seikasta, että direktiivin 93/104 17 artiklan 2 kohdan 2.1 alakohdan c alakohdan iii alakohdassa mainitaan nimenomaisesti sairaankuljetuspalvelut. Kyseisenlaisella maininnalla ei olisi mitään tehokasta vaikutusta, mikäli mainittu toiminta kokonaisuudessaan jäisi direktiivin 93/104 soveltamisalan ulkopuolelle jo direktiivin 1 artiklan 3 kohdan nojalla. Kyseinen maininta osoittaa päinvastoin, että yhteisön lainsäätäjä on hyväksynyt, että direktiiviä lähtökohtaisesti sovelletaan tällaisiin toimintoihin, säätäen kuitenkin mahdollisuudesta määrätyissä olosuhteissa poiketa tietyistä sen säännöksistä.

63 Tässä tilanteessa ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen a kohtaan on vastattava siten, että direktiivin 89/391 2 artiklaa ja direktiivin 93/104 1 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että ensihoitajien toiminta, jota harjoitetaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen ensiaputoiminnan puitteissa, kuuluu mainittujen direktiivien soveltamisalaan.

Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen b kohta

64 Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen b kohdalla kansallinen tuomioistuin tiedustelee pääpiirteissään sitä, onko direktiivin 93/104 1 artiklan 3 kohdan mukaista "maantieliikenteen" käsitettä tulkittava siten, että ensiaputoiminta kuuluu sen piiriin, koska kyseinen toiminta koostuu ainakin osittain ajoneuvon käyttämisestä ja potilaasta huolehtimisesta kuljetettaessa häntä sairaalaan.

65 Tältä osin on muistutettava, että direktiivin 93/104 1 artiklan 3 kohdan mukaan sitä "sovelletaan kaikkeen — — toimintaan — — , lukuun ottamatta lento-, rautatie-, maantie-, meri-, joki- ja järviliikennettä — —".

66 Asiassa C-133/00, Bowden ym., 4.10.2001 antamassaan tuomiossa (Kok. 2001, s. I-7031) yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että kyseistä säännöstä on tulkittava siten, että kaikki maantieliikenteen alalla työskentelevät työntekijät, mukaan lukien toimistohenkilökunta, jäävät kyseisen direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle.

67 Direktiivin 93/104/EY 1 artiklan 3 kohdassa mainittuja poikkeuksia on poikkeuksina työajan järjestämistä koskevaan yhteisön järjestelmään, joka on luotu direktiivillä 93/104, tulkittava siten, että niiden soveltamisala ulottuu ainoastaan siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä näillä poikkeuksilla suojattavien intressien turvaamiseksi (ks. vastaavasti em. asia Jaeger, tuomion 89 kohta).

68 Kuljetusala jätettiin direktiivin 93/104 soveltamisalan ulkopuolelle sen vuoksi, että kyseistä alaa koski jo yhteisön lainsäädäntö, jossa annettiin erityisiä säännöksiä muun muassa työajan järjestämisestä, koska kyseessä oleva toiminta on luonteeltaan erityislaatuista. Tämä lainsäädäntö ei kuitenkaan ole sovellettavissa kuljetuksiin, jotka toteutetaan hätätilanteissa tai ensiaputehtävissä.

69 Lisäksi edellä mainittu asia Bowden ym. perustuu siihen seikkaan, että työnantaja toimii jollakin direktiivin 93/104 1 artiklan 3 kohdassa nimenomaisesti mainituilla toimialoilla (ks. kyseisen tuomion 39–41 kohta). Sitä vastoin ei voida väittää, että Deutches Rotes Kreuzin toiminta on osa maantieliikennettä, kun se hoitaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaista ensiaputoimintaa.

70 Se seikka, että kyseinen toiminta koostuu osin ambulanssin käyttämisestä ja potilaasta huolehtimisesta kuljetettaessa häntä sairaalaan, ei ole ratkaiseva, koska

kyseessä olevan toiminnan ensisijainen tarkoitus on antaa ensiapua loukkaantuneelle tai sairaalle henkilölle eikä suorittaa maantieliikenteen alaan kuuluvia tehtäviä.

71 Lisäksi on muistutettava, että sairaankuljetuspalvelut mainitaan nimenomaisesti direktiivin 93/104 17 artiklan 2 kohdan 2.1 alakohdan c alakohdan iii alakohdassa. Tämä maininta, jonka tarkoituksena on sallia mahdollinen poikkeaminen eräistä kyseisen direktiivin erityissäännöksistä, olisi tarpeeton, mikäli tuontapaiset palvelut jäisivät kokonaisuudessaan direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jo sen 1 artiklan 3 kohdan nojalla.

72 Tässä tilanteessa direktiivin 93/104 1 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu käsite "maantieliikenne" ei kata pääasiassa kyseessä olevan kaltaista ensiapupalvelua.

73 Tätä tulkintaa ei mitenkään heikennetä edellä mainitussa asiassa Tögel annetulla tuomiolla, johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa, koska kyseisessä tuomiossa ei ollut kyse direktiivin 93/104 tulkinnasta vaan tulkittavana oli julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 18 päivänä kesäkuuta 1992 annettu neuvoston direktiivi 92/50/ETY (EYVL L 209, s. 1), jonka sisällöllä ja päämäärällä ei ole mitään merkitystä direktiivin 93/104 soveltamisalan määrittämisessä.

74 Edellä esitetyillä perusteilla ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen b kohtaan on vastattava siten, että direktiivin 93/104 1 artiklan 3 kohdan mukaista "maantieliikenteen" käsitettä on tulkittava siten, että ensiaputoiminta ei kuulu sen piiriin huolimatta siitä, että kyseinen toiminta koostuu ainakin osittain ajoneuvon käyttämisestä ja potilaasta huolehtimisesta kuljetettaessa häntä sairaalaan.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

75 Toisella ennakkoratkaisukysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee pääpiirteissään sitä, onko direktiivin 93/104 18 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohdan ensimmäistä luetelmakohtaa tulkittava siten, että jotta viikoittaisen 48 tunnin enimmäistyömäärän — sellaisena kuin siitä säädetään direktiivin 6 artiklassa — ylittäminen olisi pätevä, ensin mainitussa säännöksessä edellytetään kunkin työntekijän henkilökohtaisesti antamaa nimenomaista ja vapaasta tahdosta esitettyä suostumusta, vai riittääkö tältä osin se, että kyseisen työntekijän työsopimuksessa viitataan sellaiseen työehtosopimukseen, jossa sallitaan mainittu ylittäminen.

76 Näin muotoiltuun kysymykseen vastaamiseksi on yhtäältä muistutettava, että sekä perustamissopimuksen 118 a artiklasta, joka muodostaa direktiivin 93/104 oikeudellisen perustan, että kyseisen direktiivin ensimmäisestä, neljännestä, seitsemännestä ja kahdeksannesta perustelukappaleesta sekä itse 1 artiklan 1 kohdan sanamuodosta ilmenee, että direktiivin tarkoituksena on varmistaa työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parempi suojelu antamalla työntekijöille — muun muassa päivittäin ja viikoittain — vähimmäismäärä lepoaikaa sekä riittävät tauot ja säätämällä viikoittaisen työajan enimmäismäärästä.

77 Toisaalta direktiivillä 93/104 luodussa järjestelmässä jäsenvaltiot tai työmarkkinaosapuolet voivat poiketa ainoastaan eräistä tyhjentävästi luetelluista kyseisen direktiivin säännöksistä. Lisäksi poikkeusten soveltamisen edellytyksenä on sellaisten tiukkojen edellytysten täyttäminen, joiden tarkoituksena on varmistaa työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden tehokas suojelu.

78 Saman direktiivin 18 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohdassa säädetään täten, että jäsenvaltioilla on mahdollisuus olla soveltamatta 6 artiklaa edellyttäen, että ne ottavat huomioon työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelua koskevat yleiset periaatteet, ja edellyttäen, että tietyt ensin mainitussa säännöksessä esitetyt kumulatiiviset edellytykset täyttyvät.

79 Mainitun 18 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa edellytetään erityisesti, että työaika ei ylitä 48 tuntia seitsemän päivän aikana, laskettuna direktiivin 93/104 16 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun vertailujakson keskiarvona, mutta työntekijä voi kuitenkin antaa suostumuksensa yli 48 viikoittaisen työtunnin suorittamiseen.

80 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut edellä mainitussa asiassa Simap antamansa tuomion 73 kohdassa, että direktiivin 93/104 18 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohdan ensimmäisen luetelmakohdan sanamuodosta ilmenee, että kyseisessä säännöksessä edellytetään työntekijän henkilökohtaista suostumusta.

81 Saman tuomion 74 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin toteaa, että ammattiyhdistyksen työehtosopimuksessa ilmaisema suostumus ei vastaa työntekijän itsensä antamaa suostumusta, sellaisena kuin siitä on säädetty direktiivin 93/104 18 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa.

82 Tällainen tulkinta on seurausta tavoitteesta, jota tavoitellaan direktiivillä 93/104, jolla pyritään takaamaan työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden tehokas suojelu varmistamalla muun muassa, että heidän viikoittaiseen työaikaansa todella sovelletaan enimmäisrajoja ja että heille todella annetaan vähimmäislepoajat. Kaikkiin poikkeuksiin näistä vähimmäissäännöksistä tulee täten liittyä kaikki tarvittavat vakuudet siitä, että mikäli kyseessä oleva työntekijä luopuu direktiivillä hänelle välittömästi myönnetystä sosiaalisesta oikeudesta, hän tekee tämän vapaasta tahdostaan ja asiasta täysin tietoisena. Nämä vaatimukset ovat sitäkin tärkeämpiä, koska työntekijän on katsottava olevan työsopimuksen heikompi osapuoli ja näin on tarpeen estää se, että työnantajalla on mahdollisuus yrittää ohjailla toisen sopimuspuolen tahtoa tai rajoittaa tämän oikeuksia ilman, että tämä toinen osapuoli on nimenomaisesti ilmaissut suostumuksensa tältä osin.

83 Nämä perustelut ovat päteviä niin ikään toisessa ennakkoratkaisukysymyksessä tarkoitetun tilanteen osalta.

84 Tästä seuraa, että jotta direktiivin 93/104 6 artiklassa säädetystä viikoittaisesta enimmäistyöajasta voidaan pätevästi poiketa, ei riitä, että työntekijän suostumus on henkilökohtainen vaan sen on myös oltava esitetty nimenomaisesti ja vapaasta tahdosta.

85 Nämä edellytykset eivät täyty, jos kyseisen työntekijän työsopimuksessa ainoastaan viitataan työehtosopimukseen, jossa hyväksytään viikoittaisen enimmäistyöajan ylittäminen. Ei nimittäin ole mitenkään varmaa, että kyseinen työntekijä oli tietoinen direktiivillä 93/104 hänelle myönnettyihin oikeuksiin tehtävästä rajoituksesta.

86 Toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on näin ollen vastattava siten, että direktiivin 93/104 18 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohdan ensimmäistä luetelmakohtaa on tulkittava siten, että jotta viikoittaisen 48 tunnin enimmäistyömäärän — sellaisena kuin siitä säädetään direktiivin 6 artiklassa — ylittäminen olisi pätevä, ensin mainitussa säännöksessä edellytetään kunkin työntekijän henkilökohtaisesti antamaa nimenomaista ja vapaasta tahdosta esitettyä suostumusta. Tältä osin ei riitä se, että kyseisen työntekijän työsopimuksessa viitataan sellaiseen työehtosopimukseen, jossa sallitaan mainittu ylittäminen.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

87 Kolmannella ennakkoratkaisukysymyksellä kansallinen tuomioistuin tiedustelee pääpiirteissään sitä, voidaanko direktiivin 93/104 6 artiklan 2 kohtaa tulkita siten, että sillä on välitön oikeusvaikutus, mikäli sitä ei ole saatettu asianmukaisesti osaksi kansallista oikeusjärjestystä?

88 Kuten sekä esitetyn ennakkoratkaisukysymyksen sanamuodosta että siitä asiayhteydestä, johon se kuuluu, ilmenee, ennakkoratkaisukysymykseen liittyy kaksi

näkökulmaa, joista ensimmäinen koskee direktiivin 93/104 6 artiklan 2 kohdan tulkintaa, jotta kansallinen tuomioistuin kykenee ottamaan kantaa kysymykseen kansallisen oikeuden sovellettavien säännösten yhteensoveltuvuudesta yhteisön oikeuden vaatimusten kanssa, toisen näkökulman koskiessa kysymystä siitä, että jos jäsenvaltio ei ole saattanut kyseistä säännöstä asianmukaisesti osaksi kansallista oikeusjärjestystä, täyttääkö mainittu säännös edellytykset, joiden täyttyessä yksityinen oikeussubjekti voi vedota siihen kansallisessa tuomioistuimessa pääasioissa kyseessä olevien tilanteiden kaltaisissa olosuhteissa.

89 Mainitut näkökulmat on täten selvitettävä järjestyksessä.

Direktiivin 93/104 6 artiklan 2 kohdan soveltamisalan ulottuvuus

90 Aluksi on muistutettava, että direktiivin 93/104 6 artiklan 2 kohdassa velvoitetaan jäsenvaltiot toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet, jotta työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelemiseksi keskimääräinen työaika jokaisena seitsemän päivän jaksona, ylityö mukaan lukien, on enintään 48 tuntia.

91 Perustamissopimuksen 118 a artiklasta, joka muodostaa direktiivin 93/104 oikeudellisen perustan, ja mainitun direktiivin ensimmäisestä, neljännestä, seitsemännestä ja kahdeksannesta perustelukappaleesta sekä Strasbourgissa 9.12.1989 pidetyssä Eurooppa-neuvoston kokouksessa hyväksytystä työntekijöiden sosiaalisten oikeuksien peruskirjasta, jonka 8 kohtaan ja 19 kohdan ensimmäiseen alakohtaan direktiivin 93/104 neljännessä perustelukappaleessa viitataan, sekä itse direktiivin 1 artiklan 1 kohdan sanamuodosta ilmenee, että direktiivin tarkoituksena on vahvistaa vähimmäisvaatimukset, joilla parannetaan työntekijöiden elin- ja työoloja lähentämällä erityisesti työajan kestoa koskevia kansallisia säännöksiä. Tämän yhteisön tasolla tapahtuvan työajan järjestämistä koskevan lähentämisen tarkoituk-

sena on taata työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parempi suojelu varmistamalla se, että työntekijöillä on riittävät — erityisesti vuorokautiset ja viikoittaiset — vähimmäislepoajat sekä asianmukaiset tauot (ks. em. asia Jaeger, tuomion 45–47 kohta).

92 Näin ollen direktiivissä 93/104 ja erityisesti sen 6 artiklan 2 kohdassa asetetaan viikoittaisen keskimääräisen työajan enimmäismäärä 48 tuntiin ja tämän enimmäismäärän osalta on nimenomaisesti täsmennetty, että se sisältää ylityön.

93 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, että fyysistä paikallaoloa työnantajan määrittämässä paikassa edellyttävää päivystystä ("Bereitschaftsdienst") on pidettävä kokonaisuudessaan direktiivissä 93/104 tarkoitettuna työaikana, riippumatta siitä, että työntekijä ei tämän päivystyksen aikana suorita jatkuvasti työtehtäviä (ks. em. asia Jaeger, tuomion 71, 75 ja 103 kohta).

94 Tulkinnan on oltava sama ensihoitajien suorittamien sellaisten aktiivipäivystysjaksojen ("Arbeitsbereitschaft") osalta, joita suoritetaan ensiapupalvelussa, johon sisältyy väistämättä pidempiä tai lyhyempiä passiivisia jaksoja kiireellisten toimenpiteiden välissä.

95 Tällaiset aktiivipäivystysjaksot on näin ollen otettava kokonaisuudessaan huomioon määritettäessä päivittäistä ja viikoittaista enimmäistyöaikaa.

96 Lisäksi direktiivillä 93/104 käyttöön otetun järjestelmän puitteissa on ilmeistä, että vaikka sen 15 artiklassa sallitaan yleisesti työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelemisen kannalta edullisempien kansallisten säännösten soveltaminen tai säätäminen, ainoastaan tietyt kyseisessä direktiivissä mainitut säännökset voivat olla jäsenvaltioiden tai työmarkkinaosapuolten vahvistamien poikkeusten kohteena (ks. em. asia Jaeger, tuomion 80 kohta).

97 Yhtäältä direktiivin 93/104 6 artikla mainitaan ainoastaan direktiivin 17 artiklan 1 kohdassa, mutta on ilmeisen selvää, että tämä viimeksi mainittu säännös koskee toimintoja, joilla ei ole mitään yhteistä niiden tehtävien kanssa, joita pääasian kantajien tapaiset ensihoitajat toteuttavat. Sitä vastoin 17 artiklan 2 kohdan 2.1 alakohdan c alakohdan iii alakohdassa viitataan "toimintoihin, joissa tarvitaan jatkuvaa palvelua tai tuotantoa", ja näiden joukossa mainitaan "sairaankuljetuspalvelut", mutta kyseisessä säännöksessä säädetään mahdollisuudesta poiketa ainoastaan 3, 4, 5, 8 ja 16 artiklasta.

98 Toisaalta direktiivin 93/103 18 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohdassa säädetään, että jäsenvaltioilla on mahdollisuus olla soveltamatta direktiivin 6 artiklaa, mikäli ne noudattavat työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelua koskevia yleisiä periaatteita ja täyttävät tietyt 18 artiklassa asetetut kumulatiiviset edellytykset. On kuitenkin selvää, ettei Saksan liittotasavalta ole käyttänyt tätä poikkeusmahdollisuutta hyväkseen (ks. em. asia Jaeger, tuomion 85 kohta).

99 Lisäksi yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että jäsenvaltiot eivät voi määrittää yksipuolisesti direktiivin 93/104 säännösten soveltamisalan ulottuvuutta asettamalla jotain edellytyksiä tai rajoituksia sen työntekijöillä olevan oikeuden soveltamiselle, jonka mukaan keskimääräinen viikoittainen työaika ei saa ylittää 48 tuntia, kuten mainitun direktiivin 6 artiklan 2 kohdassa säädetään (ks. vastaavasti em. asia Jaeger, tuomion 58 ja 59 kohta). Muunlainen tulkinta olisi

vastoin direktiivin päämäärää, jonka mukaan työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden tehokkaan suojelun takaamiseksi heille annetaan vähimmäislepoaikoja (ks. em. asia Jaeger, tuomion 70 ja 92 kohta).

100 Näissä olosuhteissa on todettava johtopäätöksenä, että kun otetaan huomioon sekä direktiivin 93/104 6 artiklan 2 kohdan sanamuoto että mainitun direktiivin päämäärä ja systematiikka, keskimääräiselle viikoittaiselle työajalle — ylityöt mukaan luettuna — asetettu 48 tunnin enimmäismäärä muodostaa yhteisön sosiaalioikeuden erityisen merkityksellisen säännön, jota on sovellettava jokaiseen työntekijään nähden hänen turvallisuutensa ja terveytensä suojelua koskevana vähimmäisvaatimuksena (ks. vastaavasti asia C-173/99, BECTU, tuomio 26.6.2001, Kok. 2001, s. I-4881, 43 ja 47 kohta) siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö, jossa sallitaan — aktiivipäivystys ("Arbeitsbereitschaft") mukaan luettuna — yli 48-tuntiset viikoittaiset työjaksot, ei ole yhteensopiva mainitun säännöksen vaatimusten kanssa.

101 Näin ollen kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen — arvioituna sen ensimmäisen näkökannan osalta — on vastattava niin, että direktiivin 93/104 6 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa aktiivipäivystyksen ("Arbeitsbereitschaft"), jota ensihoitajat suorittavat Deutches Rotes Kreuzin kaltaisen järjestön ensiapupalvelussa, osalta sallitaan mainitussa säännöksessä säädetyn viikoittaisen työajan 48 tunnin enimmäismäärän ylittäminen tarvittaessa työehtosopimuksin tai tällaisen työehtosopimuksen perusteella tehdyin yrityskohtaisin sopimuksin, on ristiriidassa direktiivin kyseisen säännöksen kanssa.

Direktiivin 93/104 6 artiklan 2 kohdan välitön oikeusvaikutus ja siitä pääasioihin aiheutuvat seuraukset

102 Koska pääasioissa esillä olevan kaltaisissa olosuhteissa kansallinen lainsäädäntö ei viikoittaisen enimmäistyömäärän osalta selvästikään ole yhdenmukainen direktiivin

93/104 säännösten kanssa, on vielä selvitettävä se, täyttääkö mainitun direktiivin 6 artiklan 2 kohta tarvittavat edellytykset, jotta sillä olisi välitön oikeusvaikutus.

103 Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan aina, kun direktiivin säännökset ovat sisältönsä osalta ehdottomia ja riittävän täsmällisiä, yksityiset oikeussubjektit voivat kansallisissa tuomioistuimissa vedota niihin jäsenvaltiota vastaan, jos jäsenvaltio ei ole saattanut direktiiviä osaksi kansallista oikeusjärjestystä määräajassa tai jos direktiivi on saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä virheellisesti (ks. mm. yhdistetyt asiat C-6/90 ja C-9/90, Francovich ym., tuomio 19.11.1991, Kok. 1991, s. I-5357, Kok. Ep.XI, s. I-467, 11 kohta ja asia C-62/00, Marks & Spencer, tuomio 11.7.2002, Kok. 2002, s. I-6325, 25 kohta).

104 Direktiivin 93/104 6 artiklan 2 kohta täyttää nämä edellytykset, koska siinä yksiselitteisesti asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus saavuttaa tietty tulos eikä säännökseen liity mitään ehtoja siinä olevan säännön soveltamiseksi, eli keskimääräisen viikoittaisen työajan — ylityö mukaan luettuna — enimmäismäärän säätämiseksi 48 tuntiin.

105 Vaikka direktiivissä 93/104 jätetäänkin jäsenvaltioille tiettyä harkintavaltaa direktiivin täytäntöönpanosäännösten antamisessa muun muassa määritettäessä vertailujaksoa 6 artiklan soveltamiseksi ja vaikka siinä sallitaan jäsenvaltioiden poikkeavan kyseisen artiklan säännöksistä, näillä seikoilla ei horjuteta mainitun artiklan 2 kohdan täsmällistä ja ehdotonta luonnetta. Yhtäältä direktiivin 17 artiklan 4 kohdan sanamuodosta ilmenee, että vertailujakso ei missään tapauksessa saa olla yli 12 kuukautta, ja toisaalta jäsenvaltioilla oleva mahdollisuus olla soveltamatta 6 artiklaa edellyttää kaikkien saman direktiivin 18 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohdassa esitettyjen edellytysten täyttymistä. Näin ollen on mahdollista määrittää suojelun vähimmäistaso, joka on joka tapauksessa pantava täytäntöön (ks. vastaavasti em. asia Simap, tuomion 68 ja 69 kohta).

106 Tämän johdosta direktiivin 93/104 6 artiklan 2 kohta täyttää kaikki edellytykset, jotta sillä voidaan katsoa olevan välitön oikeusvaikutus.

107 On vielä määritettävä ne oikeudelliset seuraamukset, jotka kansallisen tuomioistuimen on johdettava tästä tulkinnasta pääasioissa esillä olevien tilanteiden kaltaisissa olosuhteissa, joissa vastakkain ovat yksityiset oikeussubjektit.

108 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on toistuvasti todennut, että direktiivillä ei sellaisenaan voida luoda velvoitteita yksityiselle oikeussubjektille eikä direktiivin säännökseen näin ollen sellaisenaan voida vedota tällaista henkilöä vastaan (ks. mm. asia 152/84, Marshall, tuomio 26.2.1986, Kok. 1986, s. 723, Kok. Ep. VIII, s. 457, 48 kohta; asia C-91/92, Faccini Dori, tuomio 14.7.1994, Kok. 1994, s. I-3325, Kok. Ep. XVI, s. I-1, 20 kohta ja asia C-201/02, Wells, tuomio 7.1.2004, Kok. 2004, s. I-723, 54 kohta).

109 Tästä seuraa, että edes sellaista direktiivin säännöstä, joka on selkeä, täsmällinen ja ehdoton ja jolla pyritään myöntämään yksityisille oikeussubjekteille oikeuksia ja asettamaan heille velvollisuuksia, ei voida soveltaa sellaisenaan yksityisten oikeussubjektien välisessä oikeudenkäynnissä.

110 Asiassa 14/83, Von Colson ja Kamann, 10.4.1984 annetusta tuomiosta (Kok. 1984, s. 1891, Kok. Ep. VII, s. 557, 26 kohta) alkaen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee kuitenkin, että direktiivistä jäsenvaltioille seuraava velvoite saavuttaa direktiivissä säädetty tavoite sekä EY 10 artiklan mukainen velvoite toteuttaa kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia tämän velvoitteen täyttämisen

varmistamiseksi, sitovat kaikkia jäsenvaltioiden viranomaisia, myös tuomioistuimia niiden toimivallan rajoissa (ks. asia C-106/89, Marleasing, tuomio 13.11.1990, Kok. 1990, s. I-4135, Kok. Ep. X, s. I-599, 8 kohta; em. asia Faccini Dori, tuomion 26 kohta; asia C-129/96, Inter-Environnement Wallonie, tuomio 18.12.1997, Kok. 1997, s. I-7411, 40 kohta ja asia C-131/97, Carbonari ym., tuomio 25.2.1999, Kok. 1999, s. I-1103, 48 kohta).

111 Kansallisten tuomioistuinten tehtävänä on nimenomaisesti varmistaa, että oikeussubjektit saavat sen oikeusturvan, joka heille yhteisön oikeuden säännöksillä myönnetään, ja taata mainittujen säännösten täysi oikeusvaikutus.

112 Tilanne on näin sitä suuremmalla syyllä, kun kansallisen tuomioistuimen ratkaistavana on oikeusriita, joka koskee kansallisen oikeuden sellaisten säännösten soveltamista, jotka — kuten nyt esillä olevassa asiassa — on annettu nimenomaisesti sellaisen direktiivin täytäntöönpanemiseksi, jonka tarkoituksena on myöntää oikeuksia yksityisille oikeussubjekteille. Mainitun tuomioistuimen on EY 249 artiklan kolmas kohta huomioon ottaen oletettava, että jäsenvaltion tarkoituksena on sen jälkeen, kun se on käyttänyt sille mainitussa määräyksessä annettua harkintavaltaa, ollut täyttää kaikki sille kyseisestä direktiivistä aiheutuvat velvollisuudet (ks. asia C-334/92, Wagner Miret, tuomio 16.12.1993, Kok. 1993, s. I-6911, Kok. Ep. XIV, s. I-525, 20 kohta).

113 Kansallisen tuomioistuimen on näin ollen kansallista lainsäädäntöä soveltaessaan ja erityisesti soveltaessaan sellaisia säännöksiä, jotka on nimenomaan annettu direktiivissä asetettujen edellytysten täytäntöönpanemiseksi, tulkittava kansallista lainsäädäntöä mahdollisimman pitkälle kyseessä olevan direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti direktiivillä tavoitellun tuloksen saavuttamiseksi ja noudatettava tällä tavoin EY 249 artiklan kolmatta kohtaa (ks. vastaavasti em. asia Von Colson ja Kamann, tuomion 26 kohta; em. asia Marleasing, tuomion 8 kohta ja em. asia Faccini Dori, tuomion 26 kohta; ks. myös asia C-63/97, BMW, tuomio 23.2.1999, Kok. 1999, s. I-905, 22 kohta; yhdistetyt asiat C-240/98–C-244/98, Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores, tuomio 27.6.2000, Kok. 2000, s. I-4941,

30 kohta ja asia C-408/01, Adidas-Salomon ja Adidas Benelux, tuomio 23.10.2003, Kok. 2003, s. I-12537, 21 kohta).

114 Kansallisen oikeuden tulkitseminen yhdenmukaisesti direktiivin kanssa on erottamaton osa perustamissopimuksella luotua järjestelmää, sillä näin kansallinen tuomioistuin voi toimivaltansa rajoissa varmistaa yhteisön oikeuden täyden tehokkuuden, kun se ratkaisee käsiteltäväkseen saatetun asian (ks. vastaavasti asia C-160/01, Mau, tuomio 15.5.2003, Kok. 2003, s. I-4791, 34 kohta).

115 Vaikka yhteisön oikeudessa asetettu periaate, jonka mukaan kansallisia säännöksiä on tulkittava yhdenmukaisesti direktiivin kanssa, kohdistuukin ensisijaisesti niihin kansallisiin säännöksiin, jotka on annettu kyseessä olevan direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista oikeusjärjestystä, periaate ei kuitenkaan rajoitu näiden säännösten tulkintaan, vaan edellyttää sitä, että kansallinen tuomioistuin ottaa huomioon kansallisen oikeuden säännökset kokonaisuudessaan arvioidakseen, missä määrin kansallista oikeutta voidaan soveltaa niin, ettei tästä aiheudu direktiivillä tavoitellun tuloksen kanssa ristiriitaista lopputulosta (ks. vastaavasti em. asia Carbonari ym., tuomion 49 ja 50 kohta).

116 Niinpä, mikäli kansallisessa oikeudessa, siinä hyväksyttyjen tulkintatapojen mukaan, sallitaan eräissä tilanteissa joko kansallisen oikeuden säännöksen sellainen tulkinta, että ristiriita kansallisen oikeuden jonkun toisen säännöksen kanssa voidaan välttää, tai se, että ensin mainitun säännöksen soveltamisalaa rajoitetaan soveltamalla sitä ainoastaan siinä määrin kuin se on yhteensopiva mainitun toisen säännöksen kanssa, tuomioistuimella on velvollisuus soveltaa näitä samoja tulkintatapoja pyrkiäkseen saavuttamaan direktiivillä tavoitellun lopputuloksen.

117 Nyt esillä olevassa asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi on saatettu pääasioiden kaltaiset asiat, jotka kuuluvat direktiivin 93/104 soveltamisalaan ja jotka koskevat kyseisen direktiivin täytäntöönpanolle

asetetun määräajan päättymisen jälkeen tapahtuneita tosiseikkoja, on soveltaessaan kansallista lainsäädäntöä, joka on annettu nimenomaisesti kyseessä olevan direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista oikeusjärjestystä, tulkittava sitä mahdollisuuksien mukaan niin, että sen soveltaminen vastaa direktiivin tavoitteita (ks. vastaavasti asia C-456/98, Centrosteel, tuomio 13.7.2000, Kok. 2000, s. I-6007, 16 ja 17 kohta).

118 Esillä olevassa asiassa yhdenmukaisen tulkinnan periaate edellyttää siis sitä, että taatakseen direktiivin 93/104 täyden tehokkuuden, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ottaa huomioon kansallisen oikeuden säännökset kokonaisuudessaan ja tekee toimivaltansa rajoissa kaiken mahdollisen estääkseen viikoittaisen enimmäistyöajan — sellaisena kuin se on vahvistettu kyseisen direktiivin 6 artiklan 2 kohdassa — ylittymisen (ks. vastaavasti em. asia Marleasing, tuomion 7 ja 13 kohta).

119 Tämän vuoksi on johtopäätöksenä todettava, että kun kansallisen tuomioistuimen ratkaistavana on asia, jossa vastakkain on ainoastaan yksityisiä oikeussubjekteja, sen on soveltaessaan kansallisen oikeuden säännöksiä, jotka on annettu direktiivissä säädettyjen velvollisuuksien saattamiseksi osaksi kansallista oikeusjärjestystä, otettava huomioon kansallisen oikeuden säännökset kokonaisuudessaan ja tulkittava niitä mahdollisimman pitkälle kyseessä olevan direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti direktiivillä tavoitellun päämäärän kanssa yhdenmukaisen ratkaisun aikaansaamiseksi. Pääasioissa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tehtävä toimivaltansa rajoissa kaikki mahdollinen estääkseen sen viikoittaisen enimmäistyöajan ylittyminen, jonka määrä on direktiivin 93/104 6 artiklan 2 kohdassa säädetty 48 tuntiin.

120 Edellä esitetyillä perusteilla kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava seuraavasti:

— direktiivin 93/104 6 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa aktiivipäivystyk-

sen ("Arbeitsbereitschaft"), jota ensihoitajat suorittavat Deutches Rotes Kreuzin kaltaisen järjestön ensiapupalvelussa, osalta sallitaan mainitussa säännöksessä säädetyn viikoittaisen työajan 48 tunnin enimmäismäärän ylittäminen tarvittaessa työehtosopimuksin tai tällaisen työehtosopimuksen perusteella tehdyin yrityskohtaisin sopimuksin, on ristiriidassa direktiivin kyseisen säännöksen kanssa

— mainittu säännös täyttää kaikki edellytykset, jotta sillä voidaan katsoa olevan välitön oikeusvaikutus

— kun kansallisen tuomioistuimen ratkaistavana on asia, jossa vastakkain on ainoastaan yksityisiä oikeussubjekteja, sen on soveltaessaan kansallisen oikeuden säännöksiä, jotka on annettu direktiivissä säädettyjen velvollisuuksien saattamiseksi osaksi kansallista oikeusjärjestystä, otettava huomioon kansallisen oikeuden säännökset kokonaisuudessaan ja tulkittava niitä mahdollisimman pitkälle kyseessä olevan direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti direktiivillä tavoitellun päämäärän kanssa yhdenmukaisen ratkaisun aikaansaamiseksi. Pääasioissa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tehtävä toimivaltansa rajoissa kaikki mahdollinen estääkseen sen viikoittaisen enimmäistyöajan ylittyminen, jonka määrä on direktiivin 93/104 6 artiklan 2 kohdassa säädetty 48 tuntiin.

Oikeudenkäyntikulut

121 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) a) **Toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä 12 päivänä kesäkuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/391/ETY 2 artiklaa ja tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista 23 päivänä marraskuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/104/EY 1 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että ensihoitajien toiminta, jota harjoitetaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen ensiaputoiminnan puitteissa, kuuluu mainittujen direktiivien soveltamisalaan.**

b) **Direktiivin 93/104 1 artiklan 3 kohdan mukaista "maantieliikenteen" käsitettä on tulkittava siten, että ensiaputoiminta ei kuulu sen piiriin huolimatta siitä, että kyseinen toiminta koostuu ainakin osittain ajoneuvon käyttämisestä ja potilaasta huolehtimisesta kuljetettaessa häntä sairaalaan.**

2) **Direktiivin 93/104 18 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohdan ensimmäistä luetelmakohtaa on tulkittava siten, että jotta viikoittaisen 48 tunnin enimmäistyömäärän — sellaisena kuin siitä säädetään direktiivin 6 artiklassa — ylittäminen olisi pätevä, ensin mainitussa lainkohdassa edellytetään kunkin työntekijän henkilökohtaisesti antamaa nimenomaista ja vapaasta tahdosta esitettyä suostumusta. Tältä osin ei riitä se, että kyseisen työntekijän työsopimuksessa viitataan sellaiseen työehtosopimukseen, jossa sallitaan mainittu ylittäminen.**

3) — **Direktiivin 93/104 6 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa jäsenvaltion lainsää-**

däntö, jossa aktiivipäivystyksen ("Arbeitsbereitschaft"), jota ensihoitajat suorittavat Deutches Rotes Kreuzin kaltaisen järjestön ensiapupalvelussa, osalta sallitaan mainitussa säännöksessä säädetyn viikoittaisen työajan 48 tunnin enimmäismäärän ylittäminen tarvittaessa työehtosopimuksin tai tällaisen työehtosopimuksen perusteella tehdyin yrityskohtaisin sopimuksin, on ristiriidassa direktiivin kyseisen säännöksen kanssa

— **mainittu säännös täyttää kaikki edellytykset, jotta sillä voidaan katsoa olevan välitön oikeusvaikutus**

— **kun kansallisen tuomioistuimen ratkaistavana on asia, jossa vastakkain on ainoastaan yksityisiä oikeussubjekteja, sen on soveltaessaan kansallisen oikeuden säännöksiä, jotka on annettu direktiivissä säädettyjen velvollisuuksien saattamiseksi osaksi kansallista oikeusjärjestystä, otettava huomioon kansallisen oikeuden säännökset kokonaisuudessaan ja tulkittava niitä mahdollisimman pitkälle kyseessä olevan direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti direktiivillä tavoitellun päämäärän kanssa yhdenmukaisen ratkaisun aikaansaamiseksi. Pääasioissa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tehtävä toimivaltansa rajoissa kaikki mahdollinen estääkseen sen viikoittaisen enimmäistyöajan ylittyminen, jonka määrä on direktiivin 93/104 6 artiklan 2 kohdassa säädetty 48 tuntiin.**

Allekirjoitukset